

İç Mimari Tasarım IV

DERS NOTLARI

HAFTA 13

KONU: İÇ MEKAN TASARIMINDA RENK KULLANIMI. MALZEME, IŞIK VE RENGİN İÇ MEKANA ETKİSİ.

Hazırlayan: Doç.Dr. Mehriban Mikayilova

İçmimarlık, fiziksel ve psikolojik gereksinimler doğrultusunda, işlevsel, estetik ve nitelikli mekan tasarlayan meslek alanıdır. Mekanları daha nitelikli hale dönüştürmeyi amaçlayan bu meslek dalı için vazgeçilmez öğelerden biri de renktir. Sadece iç mekan tasarımı için değil, tasarım alanındaki tüm dallar için de renk önemli bir etkidir. Mekanın algılanmasından, malzemenin dokusuna ve ışığın geliş biçimine kadar her şey gördüğümüz nesnelere algılamamızda farklılık yaratmaktadır. İç mekan tasarımı için bir değerlendirme ölçütü olarak kabul edilen renk bilgisi, mekan ve insan etkileşiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda rengin psikolojik etkilerinin yanı sıra, renk seçiminde kullanıcıların kişilik özellikleri, yaşam koşulları gibi bazı değişkenlerinde etkili olduğu görülmektedir.

Krem, bej, toprak gibi nötr tonların tonları, bulunulan atmosferde huzurlu ve sakinleştirici bir etki yarattığından dolayı otel odası renk seçimi için oldukça uygundur. Toprak tonlarını, ton-sür-ton yaparak tek renk olarak değil birlikte kullanmak da oldukça doğal ve güncel bir etki yaratır. Otel odası dekorasyonunda en sık gördüğümüz diğer renk, kuşkusuz mavi ve tonlarıdır. Mavi, dinlendirici ve ferah bir etkisi olduğundan turizm sektöründe en sık yer alan renktir. Mavinin her tonunu otel odalarında kullanabilir.

Renk, insanlar üzerinde hem psikolojik hem de fiziksel farklı anlam etkileri yaratabilmektedir. Renkler kullanıldıkları mekanda hacimsel farklılıklar oluşturabilmektedir. Kullanıldıkları yüzey, kullanıldıkları miktar mekan tasarımı yapılırken önemli unsurları oluşturmaktadır. Farklı renk tür ve tonları farklı derinlik algısı oluşturabilmektedir. Örneğin; sıcak renkler daha yakında algılanırken, soğuk renkler daha uzakta algılanmaktadır. Böylece iç mekanda yanlış seçilmiş ve uygulanmış renkler olumsuz sonuçlar doğurarak kullanıcıları doğrudan etkilemektedir. İç mekanı oluşturan başlıca öğelerden tavan, duvar ve döşemelerde tamamen aynı renk ve tonlar kullanılırsa mekanda biçim ve derinlik kaybı olduğu görülmekte ve algılama zorlaşmaktadır. Sınırları daha iyi betimlemek ve fiziksel psikolojik yönüyle birlikte doğru kararı verebilmek için sadece duvar, zemin ve tavanda değil mobilyalardan, aksesuarlara ve mekanda kullanılan tüm tekstil ürünlerine kadar detaylı bir renk çalışması yapılması gerekmektedir. Renklerin mekana olan etkisi ile birlikte renklerin birbirleri ile etkileşimi de farklı algılar yaratmaktadır. Örneğin; tamamlayıcı olan mavi ve turuncu birlikte kullanıldığında turuncu daha kuvvetli bir etki göstermektedir, sıcak renkler soğuk renklerden uzakta olsa bile yakın olarak algılanmaktadır (Özsavaş, 2015:31).

Monokrom renkler de lüks ve modern dekorasyonla birlikte otellerde sık kullanılmaya başlandı. Siyah ve beyaz uyumu, arada gri ve lame tonları ile otel odalarında yeni dekorasyon trendlerinden. New York tarzı dekorasyondan ilham alınarak tasarlanan bu yeni trende şehir içindeki büyük otellerde sık sık rastlayabilir.

Tavan, duvar ve döşeme gibi başlıca ögelerde renk kullanımının oluşturabileceği farklılıklara değinmek için öncelikle işlevlerini ele almak gerekmektedir. Duvarlar mekanı birleştirici, sarıcı ve yönlendirici bir etkiye sahiptir. Olması gerekenden daha sıcak bir renk ile tüm duvar yüzeylerinin boyanması duvarların daha yakın algılanmasını sağlayacağı için alanı daraltmaktadır. Bu yüzden küçük hacimlere sahip mekanlarda ya da koridorlar gibi yakın mesafeli duvarların olduğu yüzeylerde daha soğuk ya da pastel tonlar tercih edilmelidir.

Aynı biçimde karşılıklı iki duvarın birinin sıcak diğersinin soğuk renkte olmasının birinde itme diğersinde çekme etkisi yaratacağını belirtmektedir. Resimde görüldüğü üzere, aynı mekan soğuk ve sıcak renk ile boyandığında farklılık görülmektedir. Soğuk rengin kullanıldığı mekan sıcak rengin kullanıldığı mekana göre daha geniş algılanmaktadır

Duvarlarda Sıcak ve Soğuk Renk Kullanım

Aynı durum tavanlar için düşünülduğünde algıda benzer oluşumlar gerçekleşmektedir. Tavanlar işlevsel olarak örtme eylemini gerçekleştirir. Birçok mekana göre daha fazla yüksekliği olan mekanlarda tavan algılanmamaktadır. Tam tersi bir durumda yükseklik azaldıkça sıcak ve koyu tonlarda renkler daha yakın algılanacağı için tercih edilmemelidir. Tavanların alçak ve koyu renkli olması yerine yüksek ve açık renk olması duvarların etkisini arttıran ve tercih edilen bir durum olarak bilinmektedir. Böylece örtme işlevini yerine getiren tavanların kullanıcı üzerindeki etkisi de hafiflemektedir. Altta resimde sıcak ve soğuk renk kullanımıyla oluşan etkiler görülmekte, mekanlar aynı ölçülerde ve yükseklikte olmasına rağmen soğuk renklerin kullanıldığı mekan daha yüksek algılanmaktadır.

Tavanda Sıcak ve Soğuk Renk Kullanım

Döşeme de ise tavana benzer bir biçimde güven ve emniyet hissiyle gelen sağlık hissi beklenmektedir. Bu durumda şeffaf ya da boşluk hissi yaratan döşemeler korku faktörüyle etkileşmektedir. Sağlık hissini kullanıcı tarafından algılanabilmesi için özellikle duvarlardan daha koyu bir tonda olacak biçimde malzeme ve renk seçimi aranmaktadır (Özdemir, 2005:97). Aynı boyutlara sahip iki mekanda açık ve koyu renkli döşeme kullanımında resimde görüldüğü gibi açık renk daha geniş göstermekte fakat boşluk hissi yaratabilmektedir. Koyu renk döşeme kullanımı sağlık hissini desteklemektedir.

Döşemede Koyu ve Açık Renk Kullanım

Mekanda kullanılacak renklerin seçimi duvar, tavan ve döşeme de mekan boyutlarına göre farklılık gösterdiği gibi yüzeylerde kullanılacak aksesuarlar, mobilyalar ve diğer elemanlarında ilişkisi birlikte düşünülerek mekan işlevine göre fiziksel ve psikolojik etkilerle birlikte yapılmalıdır. İç mekanda renk kullanımı mekanın fiziksel yapısı ve mekanı sınırlayan öğelere göre biçimlendiği gibi kullanılan rengin bulunduğu yüzeyin malzeme, dokusu da önem arz etmektedir. Tate (1987:152), “bir rengin diğeri ile etkileşimi, kullanım boyutu, uygulanma yeri, bitişiklik, ışık ve tekstil faktörleri ile kullanılan rengin etkisi değişmekte” olduğunu belirtmektedir. Bu durumda rengin malzeme, doku ve ışık ile ilişkisi ortaya çıkmaktadır.

İç mekan tasarımında renk seçimini etkileyen en önemli öğelerden biri de malzemedir. Malzemenin türü, yapısı, dokusu, ışığı yansıtma oranı yani parlak ya da mat oluşu rengin algılanmasında farklılık yaratmaktadır. Bu yüzden malzeme ve doku bir bütün olarak değerlendirilmekte, bir malzemenin farklı dokularda örnekleri de olabilmektedir. Rasmussen (1994:180), buna örnek olarak “parlak bir saten ve uzun tüylü bir kadife aynı ipekten dokunursa, saten parlak ve hafif, kadife ise derin ve sıcak bir etki yaratacağını” belirtmektedir.

Aynı renk olduğu halde farklı malzeme olması, aynı malzeme olduğu halde farklı doku türüne sahip olması o nesnenin renginin farklı algılanmasını sağlamaktadır. Pile (1997:30), doku ve yüzey yapısının rengi değiştirebildiğini, daha pürüzlü yüzeylerin genellikle daha koyu görüldüğünü belirtmekte, bu durumun pürüzlü yüzeydeki gölge etkisinden kaynaklandığını vurgulamaktadır. Renk, doku ve malzemenin hafif-ağır, yumuşak-sert, sıcaksoğuk gibi farklı etkiler yaratmasına neden olmaktadır.

Otel odasının iç mekan tasarımında malzeme ve rengin iç mekana etkisi

. Otel odasının iç mekan tasarımında aydınlatma ile değişim (Change with Lighting)

Farklı malzeme türlerine değinecek olursak ahşap gibi doğal malzemeler malzeme ve renkleri bakımından daha sıcak bir etki, cam gibi yüzeylerde daha soğuk bir etki yaratmaktadır. Manav (2011:95), bu durumu doğal malzemelerin sıcak ve samimi, yapay malzemelerin soğuk ve donuk etki yapması olarak ifade etmektedir. Bu durumda iç mekan tasarımı yapılırken renk seçimi malzeme özellikleri ve yüzeylerin doku özellikleri ile birlikte düşünülerek yapılması gerektiği belirlenmektedir.

Ahşap gibi doğal malzemelerin renklerinin sıcak etkileri

Cam gibi yüzeylerde daha soğuk bir etki

Renk ve malzeme ilişkisinde olduğu gibi renk ve ışıkta da benzer bir ilişki görülmektedir. Renk ışıkla var olur ve rengin farklı algılanması da yine ışık ile birlikte olmaktadır. Hem ışıklılık oranı hem de ışığın yapısı da farklı etkiler yaratabilmektedir. Örneğin; güneşin en sıcak ve parlak olduğu zamanlarda bile, kuzeye bakan odalara sadece gökyüzünden yansıyan ışık girdiği için ışık mavi bir tonda olacaktır. Bu bağlamda renk ve mekandaki algısı; ışığın geliş yönü ve oranı, ışığın yapısı ve ışık kaynağının oluşturduğu yansıma ile değişiklik göstermektedir. Işık kaynakları; güneş, gün ışığı ile doğal ışık ve mum, aydınlatma elemanları ile yapay ışık olarak ikiye ayrılmaktadır. Gökyüzünün yansıttığı ışık morumsu mavi, güneş ışığı da pembemsi sarı bir renk almaktadır (Sirel, 1997:6)

Gökyüzü ve güneş ışığı (Konaki Otel / Bodrum)

Yönü ve farklı renk etkileri düşünülerek mekanlarda renk seçimi yapılmalıdır. Sıcak bir renk güneş ışığının da sayesinde olumsuz bir etkiye sahip olabilmektedir. Doğal ışığın mekanın konumuna göre doğru olarak kullanılması sağlanamadığında yapay ışığa verilmek istenen etki için gereksinim duyulmaktadır. Yapay ışık oluşturmak için tavan, duvar gibi yüzeylerden bölgesel ya da genel olacak biçimde farklı yer ve türlerde kullanımı görülmektedir. Rengin mekanda doğru etki yaratması ve doğru algılanabilmesi için doğal ve yapay aydınlatmanın iyi kullanılması gerekmektedir. Sadece ışıklılık değeri ayarlamak değil, aynı zamanda oluşturulmak istenilen gölge ve ışık etkileri mekan tasarımında önemli rol oynamaktadır (Özsavaş, 2015:37-38).

Resimde de görüldüğü gibi ışık türü yapısı ve ışıklılık oranı mekandaki renklerin algılanmasında ve dolayısıyla mekanın algılanmasında farklılık yaratmaktadır. Işığın, sadece renk ile değil malzeme ile de kullanımına dikkat edilmesi gerekmekte, ışığın yansıdığı yüzeylerin yapısının da mekanda algılanmasında farklılık yaratabilmektedir. Parlak yüzey ve mat yüzeylerde farklı yansımalar sağlamakta, yüzeylerdeki biçimsel farklılıklar ile ışığın kırılması ve dağılımı algıda değişim yaratabilmektedir.

. Işık Özelliklerine Göre Renk Algısı

KAYNAKLAR

1. Özsavaş, N., (2015). Renk: Bir Değerlendirme Ölçütü Olarak İç Mekan tasarımındaki Önemi ve Bir Ders İçeriği Önerisi, Sanatta Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
2. Kanat, A., (2001). Renk ve Duyu Psikolojisi, İlya Yayınevi, İzmir.
3. Manav, B., (2015). “Renk-Anlam-Mekan İlişkisi”, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, Volume 5, Issue 3, 22-27, http://tojdac.org/tojdac/VOLUME5-ISSUE3_files/tojdac_v05i303.pdf (Erişim tarihi: 16.06.2016)
4. Manav, B., (2011). “Hacimde Bir Tasarım Parametresi Olarak Renk”, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat ve Tasarım Dergisi, Sayı: 8, Ankara, 93-102.
5. Özdemir, T., (2005). Renk Kavramı ve Konut İç Mekanında Tasarıma Etkileri, Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bil. Enstitüsü, İstanbul
6. Pile, J. F., (1997). Color in Interior Design, McGraw-Hill, USA. Rasmussen, S. E., (1994). Yaşanan Mimari. (çev.) Ö. Erduran, Remzi Kitabevi, İstanbul.
7. Sirel, Ş. (1997). Müzelerde ve Bürolarda Aydınlatma, Yapı Fiziği Uzmanlık Enstitüsü, İstanbul, http://www.yfu.com/kitapciklar/muzelerde_ve_burolarda_aydinlatma.pdf (Erişim tarihi: 16.06.2016)
8. Tate, A., (1987). The Making of Interiors: An Introduction, Harper & Row, New York
9. Özsavaş, N., (2015). İç mekân tasarımında renk algısı. Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi Kasım/Aralık'16 Cilt:9 Sayı:18. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/263451>